

Plenum

Torsdag 16.4.2026 kl. 16.00—18.54

6. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om genomförande av direktiven om likabehandlings- och jämställdhetsorgan

Regeringens proposition RP 45/2026 rd

Remissdebatt

Andre vice talman Tarja Filatov: Ärende 6 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet.

För debatten reserveras i detta skede högst 30 minuter. Om vi inte inom denna tid hinner gå igenom talarlistan avbryts behandlingen av ärendet och fortsätter efter de övriga ärendena på dagordningen.

Debatten börjar. — Presentationsanförande, minister Meri, varsågod.

Debatt

18.17 **Oikeusministeri Leena Meri** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhe mies! Tässä hallituksen esityksessä esitetään yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimiä koskevan direktiivin täytäntöönpanoa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä. Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät toukokuussa 24 kaksi samansisältöistä direktiiviä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimiä koskevista vähimmäisvaatimuksista. Suomen lainsäädäntö täyttää nämä vähimmäisvaatimukset jo suurimmaksi osin, ja täydennykset esitetään toteutettavaksi direktiivin edellyttämällä minimitasolla.

Direktiivit koskevat Suomessa käytännössä yhdenvertaisuusvaltuutettua, tasa-arvovaltuutettua ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa. Nyt annetulla esityksellä muun muassa vahvistettaisiin näiden viranomaisten riippumattomuutta. Yhdenvertaisuusvaltuutetulle ja tasa-arvovaltuutetulle säädettäisiin velvollisuus antaa selvitys sidonnaisuuksistaan oikeusministeriölle. Tasa-arvovaltuutetulle annetaan vastaava oikeus olla muusta virasta virkavapaalla valtuutetun tehtävän ajaksi kuin yhdenvertaisuusvaltuutetulla jo on. Lisäksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan pääsihteerin nimittämistoimivalta siirretäisiin oikeusministeriöltä valtioneuvostolle ja lautakunnan henkilöstön nimittäminen oikeusministeriöltä lautakunnalle itselleen.

Esitys sisältää myös säännöksiä valtuutettujen toiminnan järjestämisestä. Moni näistä direktiivin nyt edellyttämistä velvollisuuksista on jo toteutunut valtuutettujen työssä ilman varsinaisia säännöksiäkin. Valtuutetuille lisättäisiin velvollisuus hyväksyä työohjelma ja julkaista tiivistelmä merkittävimmistä lausunnoistaan sekä eritellä keräämänsä syrjintää koskevat tiedot syrjintäperusteittain ja elämäneläimittäin. Niiden antamien kertomusten sisältöä täsmennettäisiin.

Punkt i protokollet PR 37/2026 rd

Esityksellä toteutettaisiin direktiivin velvoite siitä, että tuomioistuimen tulee varata tasa-arvovaltuutetulle mahdollisuus tulla kuulluksi asioissa, jotka koskevat tasa-arvolain soveltamista. Yhdenvertaisuusvaltuutetulla vastaavanlainen oikeus on jo. Käräjäoikeuden kanneaika syrjintäepäilyyn liittyvässä hyvitysasiassa keskeytyisi siksi ajaksi, kun osapuolet etsisivät sovinnollista ratkaisua valtuutetun johdolla.

Muuna kuin direktiivin edellyttämänä muutoksena ehdotetaan lisäksi, että valtuutetut voisivat valtuuttaa myös toimintonsa esittelijät antaman kannanoton vakiintuneimmissa asiatyypeissä. Tämä parantaa valtuutettujen edellytyksiä asioiden viivytyksettömään käsittelyyn.

Lisäksi ehdotetaan, että kun käräjäoikeuden kanneaika hyvitysasioissa nyt keskeytyy siksi aikaa kun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta käsittelee samaa asiaa, niin jatkossa kanneaika alkaisi kulua uudelleen vasta lautakunnan ratkaisun saatua lainvoiman. Tällä ehkäistään sellainen tilanne, jossa sama asia olisi samaan aikaan käsittelyssä sekä hallinto-tuomioistuimessa että käräjäoikeudessa.

Arvoisa puhemies! Oikeusministeriön asettama työryhmä selvitti yhdenvertaisuusvaltuutetun ja tasa-arvovaltuutetun tehtävien kehittämistä sekä valtuutettujen yhdistämistä. Selvitys valmistui vuoden 2025 keväällä. Poliittista yhteisymmärrystä ei tuolloin saatu, mutta mikäli sellainen olisi, niin tätä voisi hyvinkin harkita. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille esittelystä. — Sitten edustaja Hänninen.

18.21 **Juha Hänninen kok:** Arvoisa puhemies! Turvallisuus syntyy myös luottamuksesta, siis siitä, että ihmiset kokevat tulevansa kohdelluiksi oikeudenmukaisesti ja saavansa toimivaa oikeussuojaa. Juuri tätä luottamuksen perustaa halutaan tällä esityksellä vahvistaa. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo eivät ole pehmeitä arvoja. Ne ovat yhteiskunnan sisäisen turvallisuuden perusedellytyksiä. Sellainen yhteiskunta ei ole vakaa, jossa syrjintä jää vaille vastausta, jossa oikeussuojakeinot ovat hitaita tai epäselviä ja jossa valvovat viranomaiset ovat haavoittuvia ulkopuoliselle vaikutukselle. Se on altis vastakkainasettelulle, epäluottamukselle ja pitkässä juoksussa myös ulkopuoliselle vaikuttamiselle.

Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä vahvistetaan Suomen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelinten riippumattomuutta, toimintakykyä ja oikeudellista selkeyttä EU-direktiivien edellyttämällä tavalla. Keskeistä turvallisuuden kannalta on kolme asiaa: Ensinnäkin viranomaisten riippumattomuus vahvistuu, kun henkilöstönnimittämistoimivalta siirretään pois ministeriöstä, kun sidonnaisuuksien ilmoittaminen tehdään velvollisuudeksi ja kun sisäistä toimivallan delegointia selkeytetään lailla — vahvistetaan sitä, että valvovat viranomaiset voivat tehdä työnsä ilman painostusta tai epäilyjä vaikuttamisesta. Toiseksi oikeussuojan ennakoitavuus ja toimivuus on keskeistä: hyvityskanteen määräajan keskeyttäminen sovintomenettelyn ja lautakuntakäsittelyn ajaksi lisää oikeusvarmuutta ja kannustaa ratkaisemaan riitoja ilman pitkiä ja kuormittavia oikeusprosesseja. Ja kolmanneksi tietosuoja- ja luottamusmenettelyihin panostetaan: Esityksessä korostetaan henkilötietojen käsittelyä koskevaa huolellisuutta, anonymisointia ja tietosuojan noudattamista. Syrjintää epäilevälle annettavan alkuinformaation selkeyttäminen lisää ymmärrettävyyttä ja vähentää turhaa epävarmuutta.

Turvallisuuden näkökulmasta tämä kokonaisuus tarkoittaa vähemmän kokemuksia mielivallasta ja enemmän kokemuksia oikeudenmukaisesta hallinnosta. Se tekee vain sen,

Punkt i protokollet PR 37/2026 rd

mikä on tarpeen, siis vahvistaa riippumattomuutta, parantaa prosessien laatua ja turvaa kansalaisten oikeussuojaa.

Arvoisa puhemies! Turvallinen yhteiskunta ei ole vain sellainen, joka kestää kriisit. Se on sellainen, jossa ihmiset eivät koe järjestelmän olevan heitä itseään vastaan. Tämän hallituksen esityksen merkitys on juuri tässä kokemuksessa. Se vahvistaa oikeusvaltion uskotavuutta, viranomaisten toimintavarmuutta ja kansalaisten luottamusta. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

18.25 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on hyviä esityksiä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutetun toimialueelta, ja siinä mielessä voi sanoa, että tässä on monta semmoista asiaa, jotka menevät eteenpäin. Ensinnäkin kun katsotaan, että tämä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan pääsihteerin nimitysvalta siirretään nyt valtioneuvostolle. Täällä muutama ilta sitten, kun käytiin keskustelua, oli vaatimuksia yhdenvertaisuusvaltuutetun viran lopettamisesta ja koko toimiston lopettamisesta, mutta toisaalta tämä esitys nyt vahvistaa sitä, että me tarvitsemme tällaisia toimielimiä, jotka katsovat tätä yhdenvertaisuusasiaa noin laajemmin, ja tasa-arvovaltuutettu katsoo miesten ja naisten välistä kokonaisuutta.

Ensinnäkin tämä kanneaikojen keskeyttäminen silloin, kun asia on vireillä näissä toimielimissä, on kyllä hyvä asia. Tavallaan näitten kanneaikojen osalta on se pelko aina, että se kuluu loppuun, jos ne ovat pitkään tuolla käsittelyssä, ja muistaakseni yhdenvertaisuusvaltuutetulla taisi olla 2 400 juttua ja tasa-arvovaltuutetulla 1 300 yhteydenottoa vuodessa, niin että siellä on aika valtavasti niitä asioita. Tämä kanneaikojen keskeyttäminen lautakunnan ratkaisun osalta on tosi hyvä asia, ja sitten myöskin näitten delegointimahdollisuus, joka liittyy siihen, että voidaan delegoida siinä organisaatiossa muille tasoille.

Arvoisa rouva puhemies! Kiinnittäisin huomiota sellaiseen asiaan, joka tässä nyt ei ole hirveästi esillä, liittyen siihen, mitä me ollaan tuolla kuulemisissa kuultu tasa-arvovaltuutetun työskentelystä. Siellä olisi erityinen toivomus, että kun sinne lautakuntaan voi viedä asioita vain keskusjärjestö ja tasa-arvovaltuutettu itse, niin myös yksilö, joka on kokenut tällaista syrjintää, voisi viedä näihin lautakuntiin näitä asioita. Sillä tavalla oikeudenkäyntikynnys pienenesi ja kulut pienenisivät, koska tämä lautakunta käsittelee niitä asioita hyvin edullisesti, eli siinä ei ole kuluja, eikä tarvitsisi viedä tuonne käräjäoikeuksiin ja muihin näitä asioita. Tällainen mahdollisuus pitäisi olla. Kuulinkin, että siinä on jonkin verran vääntöä sen asian osalta, ja siinä mielessä toivoisin, että tätä asiaa edistettäisiin tämän yhteydessä. Nämä ovat molemmat hyviä orgaaneja, ja niitä tarvitaan, mutta yksilön osalta näitä esille nostamisia rajoittaa se kuluriski, joka näihin liittyy, jos ne menevät tuonne oikeudenkäyntiin käräjäoikeuteen asti. Siellä asianajopalkkiot ja muut ovat sen verran isoja, että se hyvitys on aika pieni sitten suhteessa siihen riskiin nähden. Tässä mielessä teen tällaisen kysymyksen ja esityksen ministerille. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kaarisalo.

18.28 Riitta Kaarisalo sd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos puolestani ministerille esittelypuheenvuorosta. Se oli varsin selkeä ja kattava. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan siis muutettavaksi yhdenvertaisuusvaltuutetusta annettua lakia, tasa-arvovaltuutetusta an-

Punkt i protokollet PR 37/2026 rd

nettua lakia, yhdenvertaisuuslakia, naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettua lakia sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annettua lakia. Näillä ehdotetuilla muutoksilla on tarkoitus tosiaan toimeenpanna direktiivit, joilla vahvistetaan vähimmäisvaatimukset koskien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelinten toimintaa. Yleisesti ottaen on hyvä todeta, että paitsi nämä direktiivin tavoitteet ovat äärimmäisen kannatettavia myös nämä esitetyt lainsäädäntömuutokset ovat pääsääntöisesti erinomaisia nekin.

Tässä aikaisemmassa puheenvuorossa itse asiassa edustaja Lyly toikin jo esille esimerkiksi yhdenvertaisuusvaltuutetun tekemää tärkeää ja arvokasta työtä esimerkiksi syrjinnän ehkäisemiseksi työelämässä ja myös vammaisten oikeuksien parantamiseksi. Tämä on huomionarvoista, sillä valtaosa esimerkiksi yhdenvertaisuusvaltuutetun syrjintäyhteydenotoista koskee nimenomaan työelämässä esiintyvää syrjintää. Kun näitä yhteydenottoja tuossa taannoin, kun käsitelimme yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomusta, puitiin tarkemmin läpi, niin siellä käy selväksi, että yleisimpiä syrjintäperusteita ovat nimenomaan muut henkilöön liittyvät syyt, terveydentila, vammaisuus ja ikä. Työelämää koskevissa yhteydenotoissa ovat korostuneet myös rekrytointiin liittyvät kysymykset. Esimerkiksi monet vammaiset henkilöt kohtaavat työelämässä syrjintää, joka tavanomaisesti ilmenee jo työhönottovaiheessa. Tämän seurauksena merkittävä osa työkykyisistä vammaisista henkilöistä jää työvoiman ulkopuolelle, ja tätä voidaan pitää monella tapaa kestäättömänä tilanteena.

Tätä taustaa vasten ajatellen olinkin todella yllättynyt siitä, että nimenomaan perussuomalaisen edustajat reagoivat hyvin voimakkaasti esimerkiksi yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksen yhteydessä ja useammassa puheenvuorossa nimenomaan edellytettiin ja jopa vaadittiin yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston lakkauttamista kokonaisuudessaan. Tämä kyllä herättää sen kysymyksen, miten perussuomalaiset tulevat nyt tähän käsillä olevaan lakiesitykseen suhtautumaan, kun sillä nimenomaan parannetaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelinten toimintaa.

Mutta tämä jää nähtäväksi, ja edelleenkin tässä vaiheessa kuitenkin lämpimät kiitokset ministeri Merelle tämän esityksen tuomisesta eduskuntaan, ja toivomme sille suotuisaa käsittelyä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri kommentoida? — Olkaa hyvä.

18.32 **Oikeusministeri Leena Meri** (vastauspuheenvuoro): Joo, kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys on tosiaan tullut tämän direktiivin täytäntöönpanon johdosta. Minusta on ihan hyvä, että voidaan käydä keskustelua eri viranomaisten tehtävistä, tehtävien päällekkäisyyksistä ja muista seikoista. Niin kuin tuossa kerroin, jos palataan sinne ensimmäiseen syksyyn, niin meillä perustettiin silloin eduskunnan myötävaikutuksella tämä Eri-tyisviranomaiset, joka on kaikkien valtuutettujen yhtenäinen tällainen hallinnollinen yksikkö, joka tuottaa heille hallinnollisia palveluja. Meillä on hyvin erikokoisia valtuutettuja, on vanhusasiavaltuutettu, tietosuojavaltuutettu, tiedusteluvalvontavaltuutettu, yhdenvertaisuusvaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, ja heillä on kaikilla hyvin erilaiset resurssit. En osaa kuitenkaan sanoa, että esimerkiksi vanhusten asiat tai tietosuoja-asiat olisivat jotenkin vähempiarvoisia, ja tämä resurssien käyttö ei ole täysin yhteismitallista. Perussuomalaiset ja monet henkilöt ovat toivoneet, että selvitetäisiin näitä yhdistämissä ihan sen takia, että saataisiin haavoittuvuuksia ja resursseja paremmin kohdennettua.

Punkt i protokollet PR 37/2026 rd

Sitten taas, mitä tulee puolueiden näkemyksiin siitä, mitä joku valtuutettu tai joku muu sanoo, niin minusta se on ihan normaalia keskustelua. En minä osaa siitä pöyristyä enkä ajatella, että sellaista ei saisi keskustella. Eri mieltähän saa olla. Eihän meillä nyt sellaista tahoakaan Suomenmaassa ole, jonka sanoma on niin suuri totuus, ettei siihen kukaan uskalla kommentoida. Ja siitä huolimatta laitamme asiallisesti direktiivejä täytäntöön. Näin itse ajattelen, ja ehkä henkilökohtaisesti voisin todeta, että en ole sitä keskustelua kuullut, mutta mitä näin sosiaalisessa mediassa, niin se kyllä liittyi enemmän siihen, että itäraja pitäisi avata turvapaikanhauille, jos näin ymmärsin, ja sen nyt tietysti ehkä tässä tilanteessa jokainen meistä ymmärtää, miksi tuo itäraja on kiinni. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kaarisalo.

18.34 Riitta Kaarisalo sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Ministeri Meri, ihan vain hyvin tiivis tähdennys siitä, että kukaan ei todellakaan ole pöyristynyt, siitä ei ole kysymys. Tämän aikaisemman keskustelun yhteydessä niissä puheenvuoroissa, joissa vaadittiin nimenomaan yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston lakkauttamista, se kritiikki kyllä kohdistui nimenomaan siihen — mikä nähdään voimakkaasti — että kyseessä on vahvasti politisoitunut virkamies, joka ei tarkastele asioita objektiivisesti. Tuotiin pettymys siihen, että siellä kritisoidaan harjoitettua maahanmuuttopolitiikkaa ja niinpäin pois. Eli kyllä se kritiikin kärki oli ennen kaikkea siinä, että koettiin, että virkamies ei ole puolueeton. Tämä on tietenkin yhtä lailla keskustelu, jota on kaikki mahdollisuudet ja oikeudet käydä. Se, mikä siinä ehkä hieman omaan korvaani loppuviimein särähti, oli nimenomaan se, että viranomaisia kovin kovasanaisesti syytetään tapauksissa, joissa he eivät jaa esimerkiksi tiettyä näkemystä jonkun tietyn poliittisen puolueen kanssa, ja siitä vedetään johtopäätöksiä, että viranomaistyö on kyseenalaistettavaa. Tämä oli ehkä se, mikä siinä... Jos nyt joku pikkasen kulmia kohotti, niin ehkä se oli tämä sivuseikka.

Mutta olen kyllä kanssanne täysin samaa mieltä siitä, että näitä tehtäväkuvia ja tarvittaessa päällekkäisyyksiäkin on ihan aiheellista ajoittain pohtia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

18.36 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Itse kun kuuntelin sitä keskustelua, ja pari puheenvuoroa siinä käytettiin, niin totean, että näitten molempien valtuutettujen ja erityisesti yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on katsoa, että asiat kulkevat niin kuin niitten pitää kulkea ja toimeenpano ja asiat menevät niin, että niissä viranomaiset tekevät asiansa sen mukaisesti, mitä on lainsäädännössä ja muussa sovittu. Tämän tehtävän he ovat saaneet lainsäädännön kautta, ja on hyvä, että meillä on tällaisia riippumattomia viranhaltijoita, jotka pystyvät sanomaan näistä asioista. Sanovathan muutkin viranomaiset, että joku laki ei toimi ja sitä pitäisi muuttaa tähän ja tähän suuntaan, ja se ei saisi johtaa siihen, että nyt se sanoi väärin tuosta ja noin pois päin ja että sitten vaaditaan, että pitää tämä koko toiminta lakkauttaa.

Minusta tässä yhteiskunnassa ja tässä demokratiassa pitää kestää monenlaista keskustelua. Olen ministerin kanssa samaa mieltä, että kaikkien toimintaa voidaan arvioida tässä salissa ja pitää pystyä kestäämään se, mutta me olemme rakentaneet tähän tämän yhteiskunnan demokraattisia elimiä, jotka katsovat, miten tämä toimii, ja se on hyvä, että nostetaan näitä kipukohtia esiin ja joudutaan arvottamaan aina itsekin, onko tämä nyt oikein näin tai

Punkt i protokollet PR 37/2026 rd

noin, ja arvot ja politiikka muuttuvat vuosien varrella. Siinä mielessä itse arvostan kovasti sitä, että me pystytään täällä puhumaan niitä auki, mutta en pitänyt siitä kovin, tai en pitänyt siitä yhtään oikeastansa, että ruvettiin vaatimaan jonkun viranhaltijan toiminnan lakauttamista sen takia, kun hän nostaa tällaisia asioita esiin. Mutta hyvä, että tämä nyt tuli selväksi.

Tämä lakiesitys, vaikka tämä on direktiivin käytäntöönpanoa, vain vahvistaa ja työskentelyä selkeyttää. Minusta se näitten valtuutettujen yhteinen toimisto ja tämä viranomaistoimintojen taustan kerääminen on ollut viisasta tässä, ja on saatu sitä resurssia koottua. Tämä on ollut hyvä tapa tehdä töitä, ja kullakin on oma spesiaalialueensa, mitä pitää katsoa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

18.38 **Juha Hänninen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Ymmärrän, ja on tietysti hyvä käydä tuota keskustelua vielä tuosta yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta. Näinhän sitä tehtiin tässä joku ilta sitten. Se iso asia, minkä haluan sanoa, on se, että kuitenkin tässä demokraattisessa yhteiskunnassa Suomessa meillä pitää olla mahdollisuus keskustella täällä myös sellaisesta asiasta. Näissä meidän muutaman ihmisen jorinoissa tässä illalla — Juha Hänninen tässä lähinnä jorisee, ja muut tietysti käyttävät arvokkaita puheenvuoroja — ei lakkauteta mitään virkoja, mutta pitää olla tässä demokratiassa mahdollisuus kertoa mielihiteensä ja ajatuksensa suoraan. Tietysti semmoinen iso asia on, että kun ollaan tässä valtakunnan suurimmassa salissa, pitää olla sen kielenkäytön toisia kunnioittavaa ja arvostavaa, ja silloin voidaan puhua ihan mistä tahansa asiasta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri vielä? [Leena Meri: En huomannut kysymystä.]

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet.